

فهرست مطالب:

- معرفی اعضای شاخص انجمن = دکتر تقی شامخی
- گزارش جلسه مجمع عمومی فوق العاده انجمن
- گزارش سخنرانی (اخلاق و رسانه) - دکتر هادی خانیکی
- گزارش سخنرانی (اخلاق و قضا) - دکتر هادی وحید
- خوشامد به اعضای جدید انجمن
- جلد اول مجموعه سخنرانی های انجمن منتشر شد
- اصول اخلاقی مؤسسه مهندسی برق و الکترونیک آمریکا
- برگزاری کنگره سالانه اخلاق پزشکی
- برگزاری سمینار ژنتیک، حقوق، اخلاق و روانشناسی
- برگزاری دومین کنگره بین المللی اخلاق زیستی
- گزارش همایش حقوق و اخلاق در زیست فناوری
- معرفی کتاب

انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری

Iranian Association for Ethics in Science and Technology

No. 15
Summer 2010

شماره ۱۵
تابستان ۱۳۸۹

رئیس انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری: دکتر مصطفی معین
دبیر انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری: دکتر جعفر میلی منفرد
خزانه‌دار انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری: دکتر سعید سمنائیان

اعضای علی‌البدل هیات مدیره
(به ترتیب حروف الفبا)
دکتر مهدی بهادری نژاد
دکتر یوسف ثبوتی

بازرس اصلی انجمن
دکتر محمد حسین صنعتی
بازرس علی‌البدل انجمن
دکتر احمد فهیمی فر

اعضای اصلی هیات مدیره انجمن
ایرانی اخلاق در علوم و فناوری
(به ترتیب حروف الفبا)
دکتر شاهین آخوندزاده
دکتر اردشیر امیرارجمند
دکتر محمد توکل
دکتر سعید سمنائیان
دکتر داریوش فرهود
دکتر مصطفی معین
دکتر تریا مکنون
دکتر رضا مکنون
دکتر جعفر میلی منفرد

مدیر اجرایی خبرنامه: دکتر کتابون بیداد
تهیه و تنظیم: محبوبه امپاهریان
زیر نظر: ریاست انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری
طرح و اجرا: کانون آگهی و تبلیغات چکانه‌اوا
شمارگان: ۵۰۰ جلد

- عضو هیأت مدیره چوب و کاغذ گیلان - چوکا، ۱۳۶۶ - ۱۳۶۲
- سرپرست مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع، ۱۳۶۷ - ۱۳۶۴
- عضو کمیته ملی انسان و زیست کره کمیسیون ملی یونسکو،
۱۳۶۷ - ۱۳۶۵، ۱۳۸۴ - ۱۳۷۸
- رئیس دانشگاه کاشان، ۱۳۷۵ - ۱۳۷۲
- مشاور فنی رئیس سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور، ۱۳۸۱ - ۱۳۷۶
- سرپرست تحصیلات تکمیلی دانشکده منابع طبیعی دانشگاه
تهران، ۱۳۷۹ - ۱۳۷۷
- مدیر کل دفتر بررسی و ارزیابی پژوهش معاونت پژوهشی
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۸۱ - ۱۳۷۹
- رئیس انجمن جنگلبانی ایران، ۱۳۸۷ - ۱۳۸۱
- فرصت مطالعاتی و مشارکت در پروژه FOWECA، اردیبهشت
تا مرداد ۸۲، فائو، رم
- فرصت مطالعاتی و بررسی مسائل سیاست جنگل، دانشکده
جنگلداری تورنتو، کانادا، مهر تا اسفند ۸۲
- رئیس کمیته پشتیبانی انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری،
۱۳۸۶ تاکنون
- انتشار ۲۵ مقاله در مجلات داخلی و خارجی و کنفرانس‌ها
- ترجمه یک کتاب به زبان فارسی
- شرکت در ۲۰ کنگره علمی ملی و بین‌المللی مرتبط با موضوع
جنگل

معرفی اعضای شاخص انجمن

دکتر تقی شامخی

تاریخ و محل تولد: ۱۳۲۲، کاشان

متاهل و دارای ۳ فرزند

نشانی پست الکترونیکی: tshamekh@ut.ac.ir

الف) مدارک تحصیلی:

- کارشناسی مهندسی جنگل، انستیتو جنگل و مرتع دانشکده
کشاورزی کرج، ۱۳۴۴
- کارشناسی ارشد مهندسی جنگل، دانشگاه تهران، ۱۳۴۶
- دکترای جنگلداری، مدرسه مهندسی روستایی فرانسه، ۱۹۷۰

ب) سوابق علمی - آموزشی و اجرایی:

- استادیار دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران، ۱۳۷۵ - ۱۳۵۸
- مشاور وزیر کشاورزی، ۱۳۶۷ - ۱۳۵۹
- عضو هیأت مدیره چوب و کاغذ مازندران، ۱۳۶۶ - ۱۳۶۲

واژه سیره پرداخت: معنای واژه سیره نزدیک واژه سبک است، سبک روش‌ها و حالات پایدار در هر حوزه‌ای است بنابراین وقتی گفته می‌شود پیامبر دارای سیره است یعنی در حوزه‌های مختلف زندگی خود دارای سبک است و عوض نمی‌شود. پیامبر اکرم و معصومین سیره‌ای را بنا نهاده‌اند که هیچگاه از آن عدول نکرده‌اند. وی افزود: ریشه اصول سیره در قرآن کریم است و خداوند پیامبر را الگوی خوب و نیکو معرفی کرده است. در امتداد قرآن کریم، احادیث نبوی و معصومین به خصوص نهج‌البلاغه الگوی برتر مسلمانان و منبع بسیار خوبی برای اخلاق است. امیرالمؤمنین فرموده‌اند: گرامی‌ترین چیزی که در انسان لحاظ می‌شود اخلاق خوب است و در تمام حوزه‌ها نیاز به اخلاق و مکارم اخلاقی احساس می‌شود. دکتر دلشاد ادامه داد: بینش‌ها، ارزش‌ها، گرایش‌ها، روش‌ها، کنش‌ها و گویش‌ها یک سازمان اخلاقی است. برای دستیابی به رفتار و سلوک اخلاقی باید از بینش‌ها آغاز کرد. اگر انسان نگاهش عوض نشود، رفتارش عوض نمی‌شود. بعد از بینش‌ها، ارزش‌ها باید اصلاح شود تا انسان‌ها ارزش واقعی پیدا نکنند اخلاقشان تغییر نمی‌کند. بر اساس بینش‌ها و ارزش‌ها گرایش پیدا می‌کنیم که این گرایش یا به امور متعالی است یا گرایش به امور پست. چهارمین عامل در این ساختار روش‌هاست. خود روش‌ها تعیین‌کننده اخلاق یا عدم اخلاق است. پنجمین مورد کنش‌هاست. هر عملی که صورت می‌گیرد نباید در آن نافرمانی خدا باشد. ششمین عامل گویش‌هاست در واقع گویش انسان بیانگر روح و درون اوست. وی ادامه داد: انسان و جامعه اخلاقی که در پرتو سیره نبوی بخواهد شکل بگیرد باید اصولی را به عنوان اصول کلی ثابت و عملی تعریف کند که بر تمام حوزه‌های زندگی حاکم باشد.

دکتر دلشاد در پایان سخنانش گفت: بر اساس سیره نبوی و نهج‌البلاغه دوازده اصل در تمام حوزه‌ها مطرح است که اگر حفظ شود آن ساختار تحقق پیدا می‌کند. این اصول عبارتند از:

۱. اصل نفی خودکامگی: خودکامگی یعنی خودبزرگ‌بینی، به

گزارش جلسه مجمع عمومی فوق‌العاده انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری

جلسات نوبت اول و دوم مجمع عمومی فوق‌العاده انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری در تاریخ‌های ۸۹/۴/۱۰ و ۸۹/۵/۳ برگزار شد. دستور جلسه مبنی بر بررسی اصلاحات پیشنهادی اساسنامه مطرح و پس از بحث و تبادل نظر، تغییرات اساسنامه به شرح زیر مورد تصویب قرار گرفت.

- در صورت عدم رسمیت جلسات مجمع عمومی در نوبت اول، جلسه نوبت دوم مجمع عمومی به فاصله حداقل ۲۰ روز بعد تشکیل و با حضور هر تعداد اعضاء رسمیت خواهد یافت.
- هر یک از اعضاء پیوسته انجمن حاضر در جلسه مجمع عمومی، فقط می‌توانند از یک نفر از اعضاء پیوسته انجمن برای احراز رسمیت جلسه و دادن رأی و کالت داشته باشند.
- اعضای حق شرکت در جلسات مجمع عمومی انجمن را دارند که تا قبل از برگزاری جلسات مجمع عمومی حق عضویت خویش را پرداخته باشند.
- دوره تصدی هیأت مدیره سه سال است و عضویت در هیأت مدیره بیش از دو دوره متوالی ممنوع است و فقط حداکثر دو عضو مشمول قاعده مذکور در صورت کسب بیش از ۳/۴ آرای حاضرین در جلسه مجمع می‌توانند برای یک دوره دیگر به عضویت هیأت مدیره در آیند.
- در ضمن در جلسه نوبت اول مجمع عمومی فوق‌العاده انجمن آقای دکتر مصطفی دلشاد تهرانی در زمینه اخلاق در سیره نبوی با تأکید بر نهج‌البلاغه به ایراد سخن پرداختند که گزارش آن در پی می‌آید.

دکتر دلشاد در ابتدای سخنانش ضمن اشاره به تعریف‌های مختلف که در زمینه اخلاق وجود دارد، گفت: نوع نگاه ما به اخلاق بدون سازوکارهای مناسب بوده و به همین دلیل بی‌اخلاقی در جامعه رواج پیدا کرده است. وی اخلاق در آموزه‌های معصومین را مجموعه‌ای از بینش‌ها، ارزش‌ها، گرایش‌ها، روش‌ها، کنش‌ها و گویش‌ها دانست. وی سپس به تعریف

گزارش سخنرانی " اخلاق و رسانه "

در بیست و دومین نشست علمی انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری که در تاریخ ۷ اردیبهشت ماه سال جاری برگزار شد، دکتر هادی خانیکی عضو هیأت علمی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی سخنرانی با عنوان «اخلاق و رسانه» ایراد نمودند. ایشان در ابتدای سخنانشان اظهار داشتند: اخلاق در رسانه به سه بخش تأثیر اخلاق بر رسانه، تأثیر رسانه بر اخلاق و نقش اخلاق رسانه‌ای تقسیم می‌شود. علت این تقسیم بیشتر متأثر از مسائلی است که در جهان امروز با آن روبرو هستیم. وقتی صحبت از رسانه به عنوان یک متغیر در هر حوزه دیگری غیر از اخلاق، مثلاً حوزه سیاست، قدرت، فرهنگ، اقتصاد و نظایر آنها می‌کنیم از جهانی سخن می‌گوییم که گویی وارد پارادایم جدیدی شده‌ایم که تحت تأثیر ارتباطات و اطلاعات است. یعنی این شتاب و شدت انتقال اطلاعات ما را با مجموعه سؤال‌های جدیدی مواجه کرده است که در عالم ارتباطات از این تغییر پر شتاب به عنوان فشردگی زمان، مکان و فضا یاد می‌شود و باعث شده است تا امروز تفکیک بین سیاست، فرهنگ، اقتصاد و نظایر آنها بسیار دشوار باشد.

دکتر خانیکی ادامه داد: تا دو سال پیش وقتی از رسانه‌ها صحبت می‌کردیم، حداکثر درجه تأثیرگذاری رسانه‌ها را تا حد رسانه‌های جمعی می‌دیدیم. از سه سال پیش تاکنون زمینه‌ای در حوزه ارتباطات پیدا شده است که به تعبیر حوزه ارتباطات، رسانه‌های خودگزین در واقع به گونه‌ای بین رسانه‌های فردی و رسانه‌های جمعی قرار گرفته‌اند. از تلفن همراه تا فضاهای مجازی در واقع فناوری و یک دایره جدیدی را در عالم ارتباطات مطرح کرده‌اند که شبکه‌های کامپیوتری ستون فقرات آن است و زبان آن دیجیتال است و گستره آن توزیع و تعامل جهانی است. یک نمونه خیلی ملموس آن که در تحولات ایران و جهان با آن مواجه شدیم پدیده‌ای است که از آن به عنوان روزنامه‌نگاری شهروندی یاد می‌شود و در مقایسه با روزنامه‌نگاری گذشته، غیرحرفه‌ای، ساده‌تر و تأثیرگذارتر است. با یک تلفن همراه و عکس، می‌توان جهانی را تحت تأثیر قرار داد. روزنامه‌نگاری شهروندی، فضای مجازی و وبلاگ‌ها و پیامک‌ها نمونه دیگری از آن است. رسانه‌های خودگزین، از جنس مطبوعات، رادیو و تلویزیون نیستند گفته می‌شود اینها در محتوا خود تولید هستند. وقتی رسانه‌ها می‌توانند تولید خرد داشته باشند از کدام اصل اخلاقی، حقوقی و قانون تبعیت می‌کنند. در چنین شرایطی سؤال کلاسیک اخلاق و رسانه مطرح می‌شود بخش اول که تأثیر اخلاق بر رسانه است به شش سؤال کلاسیک که در حوزه ارتباطات مطرح است پاسخ می‌دهد. وقتی جریان انتقال پیام از یک منبع به هر مخاطب را در نظر می‌گیریم معمولاً به

محض اینکه انسان قدم اول را در وادی خودکامگی بگذارد قدم در سایر مراحل نیز می‌گذارد.

۲. **اصل مرزبانی، حریم‌داری و پروا پیشگی:** یعنی انسان در همه امور حدود و مرزها را بشناسد و حق کسی را مورد تعدی قرار ندهد و فراتر از قانون نرود. اگر این حدود و مرزها رعایت شود، اخلاق در جامعه تحقق پیدا می‌کند.

۳. **اصل پایبندی به کیفیت استخدام وسیله:** زمانی که انسان وسیله نادرستی را به کار می‌برد یعنی با دروغ کاری را پیش می‌برد، هلاک می‌شود. در منطق معصومین کسی کاری را با بی‌اخلاقی و بداخلاقی پیش نمی‌برد.

۴. **اصل اعتدال:** در همه امور از افراط و تفریط پرهیز شود، اخلاق قرآنی این است که در تمام حوزه‌ها معتدل باشیم. وقتی از میانه‌روی دوری می‌کنیم، به ستم گرفتار می‌شویم.

۵. **اصل زهد:** زهد در منطق معصومین یعنی انسان در حوزه‌های مادی و معنوی رابطه نفسانی برقرار نکند. اگر در حکومت، سیاست و مدیریت مناسبات زاهدانه نداشته باشیم به قدرت‌زدگی گرفتار می‌شویم و در معرض خطر قرار می‌گیریم.

۶. **اصل نزهت:** انسانی که خودش را منزّه می‌دارد یعنی بتواند خلاف کند اما نکند، راه نزهت و تقوا پیشگی را رعایت کرده است.

۷. **اصل تکریم:** تکریم یعنی انسان حرمت دیگران را حفظ کند. انسان‌هایی که دیگران را کرامت کنند، خدا را کرامت کرده‌اند. پیامبر هم خودش کریم بود و هم با دیگران با کرامت رفتار می‌کرد.

۸. **اصل صداقت و صراحت:** راستگویی در زندگی از اصول راستین در سیره نبوی است. صراحت یعنی روشنی در زندگی، افرادی که در زندگی مخفی کاری می‌کنند به آلودگی دچار می‌شوند.

۹. **اصل رحمت و محبت:** هندسه عالم، هندسه رحمت و محبت است حتی با معصیت‌کاران هم باید با رحمت رفتار کرد.

۱۰. **اصل رفق و مدارا:** رفق و مدارا یعنی نرمی، تحمل کردن و بردباری، اخلاق بدون رفق و مدارا معنا نمی‌دهد.

۱۱. **پایبندی به عهد و پیمان:** به تمام عهدها پایبند باشیم و تعهد داشته باشیم. حتی اگر با دشمنان هم پیمان شویم جانمان را سپر پیمانمان قرار دهیم.

۱۲. **اصل عدالت:** معنای رایج عدالت یعنی قراردادن هر چیز در جای خود و رساندن هر ذی‌حقی به خودش. اخلاق بدون عدالت نمی‌تواند شکل بگیرد و پایدار بماند.

اجتماعی خودشان را متعهد به آگاهی‌دهی عمومی و آزادی بیان، انتقاد، بازتاب آزادانه افکار عمومی از طریق رسانه‌های متعدد و متنوع خبری بدانند. **اصل دوم:** آزادی رسانه‌ها به عنوان شرط اساسی فعالیت رسانه‌ای یعنی برای تحقق حق همگان در شناخت اطلاعات یعنی اصل قبلی. تأمین استقلال عملی اصحاب رسانه و تضمین حرفه و حیثیت روزنامه‌نگاری در مجموعه مقررات اخلاقی یک جایگاه ویژه‌ای دارد. **اصل سوم:** بیان حقیقت است که این بیان حقیقت به عنوان رسالت اجتماعی روزنامه‌نگار ایجاب می‌کند که روزنامه‌نگار یا دست‌اندرکار رسانه به دنبال کشف و بیان حقیقت باشد یعنی به دنبال این باشد که آنچه به راستی روی داده منعکس کند. طبیعتاً نباید گزارش مغرضانه دهد نباید کتمان حقیقت و پرده‌پوشی کند. در صورت ارتکاب اشتباه بتواند اصلاح کند و این مسئله با اخلاقی شدن نهادها و فرآیندهای جامعه ممکن است و بالاخره **اصل چهارم:** احترام به حیثیت فردی و زندگی خصوصی است که این به خصوص در رسانه‌های جدید خیلی اهمیت دارد که چطور به حیثیت اصل خصوصی زندگی افراد به عنوان یک فعالیت حرفه‌ای توجه شود چطور جلوی توهین و افترا گرفته شود این پدیده‌ای است که در بخشی از جامعه نمی‌تواند موفق شود مثلاً در خود کشور ما یکی از نقیصه‌های حقوقی که وجود دارد این است. ما به اتکای قانون مطبوعات می‌توانیم بیشترین سختگیری‌ها را نسبت به مطبوعات داشته باشیم در حالی که کمترین توجه را به رادیو و تلویزیون داریم. یعنی مطبوعات می‌توانند با شکایت یک فرد تعطیل شوند و یا با محدودیت مواجه شوند در حالی که رادیو و تلویزیون می‌تواند نسبت به جریان یا گروهی هر چه می‌خواهد بگوید و پاسخگو نیز نباشد. بنابراین وقتی جایی سخت می‌گیریم و جایی آسان، طبیعتاً نمی‌توان انتظار داشت امر اخلاقی در جامعه محقق شود. با این جمع‌بندی می‌توان در بحث‌های مستقل دیگری که توسط صاحب‌نظران انجام می‌گیرد عمل اخلاقی را در وادی رسانه‌ها ریزتر کنیم و بگوییم چرا کار در رسانه یا روزنامه‌نگاری امری حرفه‌ای است، زیرا یکی از مشکلاتی که ما داریم این است که در دو حوزه جداگانه اخلاق و رسانه از دو نظام ارزشی و هنجاری متفاوت برخوردار باشیم. به سادگی فکر می‌کنیم یا می‌پذیریم که دروغ، تهمت، غیبت چقدر بد است ولی همین دروغ گفتن و تهمت‌زدن وقتی شکل تکنولوژی به خود می‌گیرد شکل رسانه‌ای می‌گیرد دیگر حساسیتی نداریم. وقتی رسانه‌ای دروغ می‌گوید این مسئله شناخته شده نیست. چطور می‌توان مبانی اخلاقی را در حوزه رسانه‌ای دید و بعد موانعی را که در اخلاقی شدن وجود دارد، بشناسیم. نتیجه اخلاقی که از این بحث می‌توان گرفت، این است که زوال اخلاقی برای جامعه بسیار خطرناک و خطرناک‌تر از زوال سیاسی، فرهنگی، اقتصادی است و زوال اخلاقی در واقع زمینه بقیه انحطاط‌هاست. در نتیجه شاید بتوان گفت فکر کردن

شش عامل توجه داریم. از چه منبعی این پیام را می‌فرستد؟ چه پیامی فرستاده می‌شود؟ این پیام برای چه کسانی فرستاده می‌شود؟ مخاطبشان چه کسی است؟ چگونه این پیام فرستاده می‌شود؟ و از چه کانال و مجرای می‌گذرد؟ به این ترتیب در حوزه اول به تأثیر اخلاق بر رسانه باید توجه کرد یعنی تأثیر پیام و تأثیر اخلاق بر فرستنده پیام. در حوزه دوم که تأثیر رسانه بر اخلاق است بحث‌ها معکوس می‌شود. این که رسانه چه تأثیری بر اخلاق خانواده دارد در جامعه ایران ملموس‌تر است. متأسفانه هر جا در جامعه امروز ایران مشکلی پیش می‌آید سراغ رسانه می‌رویم و می‌گوییم تلویزیون، مطبوعات، رادیو، ماهواره، اینترنت و نظایر اینها هستند که اخلاق را خراب می‌کنند. رسانه بر اخلاق خانواده، اخلاق اقتصاد، اخلاق سیاسی، اخلاق تعلیم و تربیت، اخلاق حقوق و قانون‌گذاری تأثیر می‌گذارند. دکتر خانیکی با اشاره به نقش اخلاق رسانه‌ای گفت: وقتی اخلاق از طریق رسانه انتشار می‌یابد نقش رسانه در تخریب بنیادهای اخلاقی آشکارتر است. خود آسیب‌های اخلاقی مهم‌ترین آسیب‌های رسانه‌ای نیز هستند. مطالعات نشان می‌دهد اخلاق حرفه‌ای تأثیر مستقیم بر افزایش تأثیر رسانه داشته است.

وی ادامه داد وقتی وضعیت جامعه اخلاقی نیست می‌توان از یک نظام حرفه‌ای اخلاقی در رسانه‌ها سخن گفت؟ به نظر می‌آید نه، نمی‌توان انتظار داشت به همین دلیل است که وقتی صحبت اخلاق و رسانه در مبحث سوم می‌کنیم بیشتر فراهم آوردن امکان یا وضعیتی است که اولاً قواعد اخلاقی زیر پا گذاشته نشود یعنی نابهنجاری، هنجار تلقی نشود. بدین ترتیب از مجموع آنچه انجام گرفته است می‌توان ۴ اصل را به عنوان مبانی اصول اخلاق دانست که توسط دولت‌ها، نهادهای مدنی و نهادهای حرفه‌ای و تخصصی و روزنامه‌نگاران باید دنبال شود: **اصل اول:** آگاهی‌دهی عمومی یعنی از آنجا که رسالت اصلی رسانه‌ها انتقال اطلاعات است در پاسخ‌گویی به حق همگان برای دریافت اطلاعات باید خودشان را متعهد بدانند یعنی بر اساس الگوی مسؤولیت

کاربردی» است، مربوط می‌شود در حالی که برای داشتن یک بحث نسبتاً کامل می‌بایست سه لایه دیگر بحث را نیز در نظر داشته باشیم یعنی: اخلاق محض (در ارتباط با اخلاق کاربردی)، اخلاق (در نسبی که علم اخلاق با فلسفه‌ی اخلاق دارد) و فلسفه اخلاق. این سخنرانی با عنوان «اخلاق و قضا: زمینه‌ها و مبانی نظری» تلفیقی از مباحث را در این سه لایه نظر مورد توجه قرار می‌دهد.

در سطح نظری، رابطه میان اخلاق و قضا مسائل در هم تنیده‌ای از فلسفه اخلاق، فلسفه حقوق و فلسفه سیاست را به میان می‌کشد. این ملاحظات ایجاد می‌کند روش کار از منطق مطالعات میان رشته‌ای با تأکید بر تحلیل جامعه شناختی کارکردگرا توأم با نقد نظری پیروی کند. داده‌های تاریخی با تأکید بر میزان احتمال تغییرات نهادی نیز مورد توجه بوده است.

به نظر می‌رسد از میان نظریات گوناگون اخلاقی نظریه اخلاقی فضیلت محور بهتر از بقیه وضع موجود در جامعه ما را توضیح می‌دهد. به‌رغم توسعه ظاهری نهادهای رسمی در پی مدرن شدن نسبی جامعه و اینکه جامعه پویای امروزی شکل‌گیری منطق ارگانیک حاکم بر روابط اجتماعی را اقتضا دارد، هنوز زیر ساخت جامعه و بافت اصلی آن را فرهنگ سنتی بومی با خلقیات غالب روستایی قبیله‌ای تشکیل می‌دهد. این بافت سنتی به ضمیمه ایدئولوژی مذهبی اسلامی دو پایه اخلاق فضیلت محور حاکم بر جامعه را تعریف می‌کند که آن را هم در ساختار و هم در کارکرد به شدت مشروط می‌سازد. از آنجا که قضاوت به عنوان یک نهاد اجتماعی از نوسانات ناشی از تعارض میان سنت و مدرنیته در امان نیست، اخلاق حاکم بر قضاوت نیز تابعی از این نوسانات است.

فقدان نظریه عمومی حقوق از موانع عمده در راه شکل‌گیری یک نظام حقوقی کارآمد است. این فقدان نظری به نوبه خود ناشی از فقدان نظریه در حوزه سیاست، فلسفه و اخلاق است. نظام حقوقی ما از فقر نظری رنج می‌برد. نظریه‌پردازی حقوق دانان بیشتر در حوزه فنی و دگماتیک حقوق بسط و توسعه یافته است، در حالی که معماری نظام حقوقی نیاز به کاوش و کنکاش در سطح کلان تئوری‌ها (Mega Theory) دارد. در سطح کلان تئوری، ملاحظات نظری برخاسته از فلسفه حقوق، فلسفه اخلاق و فلسفه سیاسی با تأکید بر واقعیت‌های عینی اجتماعی و با رویکرد تحلیل تاریخی نهادگرا می‌تواند ما را در دستیابی به یک نظریه بومی کارآمد و منسجم رهنمون شود. اخلاق قضایی در چنین بستری قابل شناخت و مطالعه خواهد بود.

درباره این که چگونه با کمک به تقویت بنیان‌های اخلاقی، رسانه‌ها می‌توانند خطر زوال اخلاقی را به عنوان فرصت کاهش دهند آن هم ممکن نیست مگر بپذیریم که چون زیربنای هر عمل اخلاقی اختیار و آزادی است، رسانه‌ها بتوانند به میزان بالارفتن آزادی کمک کنند. وی در پایان گفت: جامعه اخلاقی، جامعه گزینه‌هاست نه جامعه گزیده‌ها. به میزانی که تلاش کنیم جامعه اخلاقی را بر اساس گزیده‌ها تعریف کنیم آن جامعه جامعه غیراخلاقی می‌شود و می‌توان آثار و شواهد اجتماعی این زوال اخلاقی را دید.

گزارش سخنرانی "اخلاق و قضا: زمینه‌ها و مبانی نظری"

در بیست و سومین نشست علمی انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری که اول تیرماه سال جاری برگزار شد دکتر هادی وحید عضو هیأت علمی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی سخنرانی با عنوان «اخلاق و قضا: زمینه‌ها و مبانی نظری» ایراد نمودند که خلاصه‌ای از آن در پی می‌آید.

وقتی سخن از اخلاق و قضا به میان می‌آید، مسئله اخلاق را در دو سطح درگیر می‌سازد که هرکدام دو لایه دارد: در سطح نسبت میان علم و فلسفه علم، اخلاق در برابر فلسفه اخلاق قرار می‌گیرد و در سطح علم، اخلاق نظری (محض) در برابر اخلاق کاربردی قرار دارد. آنچه به عنوان «اخلاق حرفه‌ای قضات» شناخته می‌شود به این لایه اخیر که «اخلاق

جلد اول مجموعه سخنرانی‌های انجمن

منتشر شد

در این جلد ۱۲ موضوع مطرح شده است که عبارتند از: اخلاق در علوم و فناوری، کرامت انسان در حکمت اسلامی، اخلاق زیستی از دیدگاه ادیان، اخلاق مهندسی، فرهنگ دانشگاهی، زندگی دانشجویی در ایران با تأکید بر اخلاق علمی، اخلاق دانشگاهی، اخلاق و حقوق جهانی سازی و اخلاق زیستی، اخلاق پزشکی، اخلاق در اقتصاد، خود شیفتگی فرهنگی و ناکامی قومی و ملاحظات پیرامون رابطه اخلاق و جامعه. انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری امید دارد که پس از این نیز بتواند به صورت منظم جلد‌های بعدی را منتشر کند. این مجموعه به همراه این شماره از خبرنامه برای تمامی اعضای انجمن ارسال می‌شود.

اصول اخلاقی مؤسسه مهندسی

برق و الکترونیک آمریکا (IEEE)

مؤسسه مهندسی برق و الکترونیک آمریکا (IEEE)، بزرگترین مؤسسه علمی - تخصصی است که به منظور توسعه و پیشرفت نوآوری‌های علمی بشر شروع به کار کرده است. این سازمان در حال حاضر بیش از ۳۷۰۰۰۰ عضو در بیش از ۱۶۰ کشور جهان دارد و یکی از برجسته‌ترین سازمان‌ها در زمینه استاندارد در تکنولوژی‌های پیشرفته می‌باشد. دارای

خوشامد به اعضای جدید انجمن

در بهار و تابستان سال جاری، ۱۵ تن به اعضای جدید انجمن افزوده شدند:

- آقای دکتر سید ربیع مهدوی، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران
  - آقای سید بردیا جلی، دانشجوی کارشناسی حقوق دانشگاه شهید بهشتی
  - آقای محمدمهدی خصالی، دانشجوی کارشناسی حقوق دانشگاه شهید بهشتی
  - آقای محمد معین، دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت (MBA) دانشگاه صنعتی شریف
  - آقای دکتر محمدتقی گودرزی، استاد دانشگاه علوم پزشکی همدان
  - آقای دکتر غلامرضا مشتاقیان کاشانیان، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی کرمان
  - آقای دکتر تقی گل محمدی، استاد دانشگاه پزشکی تهران
  - آقای دکتر محسن آبی، استاد دانشگاه پزشکی اصفهان
  - آقای دکتر سهراب حلال‌خور، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی بابل
  - آقای علیرضا کوشکی، مسؤول بخش منابع انسانی مرکز کارآفرینی دانشگاه علامه طباطبایی
  - آقای دکتر کمال یآوری، عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم و فنون هسته‌ای
  - آقای دکتر حسن احمدوند، مدیر گروه بیوشیمی دانشگاه علوم پزشکی لرستان
  - آقای دکتر هوشنگ امیررسولی، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی شهیدبهشتی
  - آقای دکتر علی‌اکبر صبور یراقی، استادیار دانشگاه علوم پزشکی تهران
- انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری حضور این عزیزان را در جمع خود گرامی می‌دارد.

علاقه‌مندان می‌توانند جهت کسب اطلاعات بیشتر به وبگاه مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی یا وبگاه کنگره به نشانی‌های زیر مراجعه نمایند.

<http://mehr.tums.ac.ir>

<http://imec.tums.ac.ir>

برگزاری سمینار

ژنتیک، حقوق، اخلاق و روانشناسی

پژوهشگاه فناوری‌های نوین علوم زیستی جهاد دانشگاهی ابن سینا با کمک دانشکده حقوق دانشگاه شهیدبهشتی، پژوهشکده بیوتکنولوژی کشاورزی و مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران سمینار ژنتیک، حقوق، اخلاق و روانشناسی با هدف بررسی جنبه‌های حقوقی و اخلاقی مربوط به تحولات علم ژنتیک را در آبان ماه سال ۱۳۸۹ برگزار می‌کند. از اهداف سمینار می‌توان به بررسی جنبه‌های اخلاقی استفاده از تکنیک‌های ژنتیک در درمان و دستکاری ویژگی‌های فیزیکی در انسان و شبیه‌سازی در حیوان و گیاه نام برد. محورهای سمینار عبارتند از: ژنتیک و آغاز حیات، ژنتیک در تشخیص و درمان بیماری‌ها، ژنتیک گیاهی و جانوری، عرصه‌های جدید علم پزشکی. علاقه‌مندان برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانند به پایگاه اینترنتی سمینار به نشانی: <http://www.genetics.avicenna.ac.ir> مراجعه نمایند.

۳۸ انجمن و ۷ شورای فنی می‌باشد. ۱۴۴ روزنامه و مجله به چاپ می‌رساند و از ۹۰۰ کنفرانس علمی در سال حمایت می‌کند. سازمان مذکور اصول اخلاقی خود را در سال ۲۰۰۶ به شرح زیر تدوین کرده است:

- متعهد می‌شویم که تصمیم‌گیری‌های ما در جهت ایمنی، بهداشت و رفاه عموم باشد و عواملی را که ممکن است جامعه و محیط‌زیست را به مخاطره اندازد، به سرعت فاش نماییم.
- از تضاد منافع واقعی یا متصور در صورت امکان دوری کرده و در صورت وجود آنها را برای طرف‌های ذی‌نفع فاش نماییم.
- در هرگونه طرح ادعاها یا اظهار نظرها با توجه به اطلاعات موجود صادق و واقع‌بین باشیم.
- رشوه‌خواری را در تمامی اشکال آن رد نماییم.
- دانش خود را در ارتباط با فناوری، کاربرد مناسب و ظرفیت‌های بالقوه آن افزایش دهیم.
- مهارت‌های فنی خود را حفظ کرده و توسعه دهیم و تنها در صورتی که از طریق آموزش و یا تجربه مهارت‌های لازم را کسب کرده باشیم، انجام کارهای فنی دیگران را قبول نماییم.
- انتقاد سازنده از انجام کارهای فنی را بپذیریم، اشتباهات را قبول و آنها را اصلاح نماییم و به‌طور مناسب مشارکت دیگران را ارج نهیم.
- بدون در نظر گرفتن نژاد، مذهب، جنس، معلولیت، سن و یا ملیت، با هم رفتار منصفانه داشته باشیم.
- از صدمه‌زدن به اموال، شهرت یا اشتغال دیگران از طریق ادعاهای نادرست اجتناب کنیم.
- به ارتقای حرفه‌ای همکاران کمک کرده و از آنها در پیروی از مقررات داخلی حمایت کنیم.

منبع: www.ieee.org

برگزاری کنگره سالانه اخلاق پزشکی

مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران، اولین کنگره سالانه اخلاق پزشکی را با محور حقوق بیمار و شعار «حقوق بیمار: از آیین تا بالین» در تاریخ ۲۹ - ۲۷ مهرماه سال جاری در تهران برگزار می‌کند. در این کنگره صاحب‌نظران و اندیشمندان کشور پیرامون موضوعات گوناگون اخلاق پزشکی هم‌چون اخلاق پزشکی و حقوق، مبانی فلسفی اخلاق پزشکی، آموزش اخلاق پزشکی با محوریت حقوق بیمار به بحث و تبادل نظر خواهند پرداخت.

بر ضرورت تدوین منشور ملی و مرامنامه‌های تخصصی اخلاق در زیست فناوری، حمایت از طرح‌های پژوهشی و برنامه‌های آموزشی کوتاه مدت و بلند مدت در زمینه اخلاق و حقوق زیست فناوری و طراحی واحدهای درسی اخلاق زیستی و حقوق زیست فناوری در رشته‌های مرتبط با زیست فناوری در کلیه مقاطع دانشگاهی تأکید شده است. علاقه‌مندان برای دریافت گزارش کامل این همایش می‌توانند به پایگاه ستاد توسعه زیست فناوری به نشانی: www.biocd.ir مراجعه نمایند.

برگزاری دومین کنگره بین‌المللی اخلاق زیستی

پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست‌فناوری با همکاری و مشارکت معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی دومین کنگره بین‌المللی اخلاق زیستی را با تأکید بر اخلاق، معنویت و اعتقاد به خلقت در روزهای ۲۹ آبان تا ۱ آذرماه سال جاری برگزار نماید.

معرفی کتاب

کتاب درسنامه اخلاق زندگی نوشته دکتر مصطفی دلشاد تهرانی است که نشر دریا آن را در ۱۱۹ صفحه با شمارگان ۳۰۰۰ نسخه و بهای ۲۰۰۰۰ ریال در پاییز ۱۳۸۸ به چاپ رسانده است.

نویسنده در مقدمه کتاب آورده است: بهترین جلوه اخلاق خانوادگی در سیره نبوی ظهور دارد؛ سیره نبوی؛ یعنی

مجموعه اصول کلی، روشن، عملی و ثابت که در عرصه زندگی خانوادگی، همچون دیگر عرصه‌ها، راه و رسمی نیکو برای پیروی و بهترین قواعد برای دستیابی به مطلوب‌هاست. این سیره برخاسته است: از قرآن کریم و آموزه‌های پیامبر اکرم (ص) و روش‌شناسی زندگی آن حضرت به عنوان برترین سرمشق برای زندگی سعادت‌مند و در امتداد وجود خاتم پیام‌آوران (ص)، آموزه‌های دیگر معصومان (ع) و روش‌شناسی زندگی آنان مطرح است. این اصول در مجموع، اصولی راهنما برای تنظیم روابط خانوادگی و سلوک اعضای خانواده به‌شمار می‌آیند.

چنانچه خانواده بر اساس آموزه‌های نبوی، مبتنی بر شناخت‌های صحیح، آمادگی‌های لازم و توانایی‌های ضروری شکل گیرد و زندگی خانوادگی بر اصول سیره نبوی سامان یابد، روابط اعضای خانوادگی بر مدار مودت و رحمت، رفق و ملایمت، نیک‌رفتاری، تکریم، تفاهم و توافق، مدارا و سازگاری، بخشش و گذشت، همکاری، صراحت و صداقت، شکیبایی و بردباری نظم می‌گیرد و با پاسداشت حقوق خانواده و تأمین نیازهای همه به خوبی پیش می‌رود و هیچ تعدی و آزار و خشونت‌ی ظهور نمی‌یابد و خانواده تدبیرمندان به‌سوی مقاصدش طی طریق می‌کند و از استواری و استحکام کامل برخوردار می‌شود.

محورهای این همایش شامل: «اصول و مبانی نظری و فلسفی اخلاق زیستی»، «اخلاق زیستی در اسلام و دیگر ادیان ابراهیمی» و «مباحث کاربردی اخلاق زیستی» است. از اهداف کنگره می‌توان به: آگاهی و استفاده از جدیدترین پژوهش‌های اخلاقی در حیطه علوم زیستی و زیست‌فناوری و ایجاد انگیزه و دغدغه‌های رعایت اصول اخلاقی در عرصه‌های مختلف علمی بویژه زیست‌فناوری اشاره نمود. علاقه‌مندان برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانند به پایگاه اینترنتی کنگره به نشانی: <http://www.iranbioethics2010.ir> مراجعه نمایند.

گزارش همایش حقوق و اخلاق در زیست فناوری

همایش ملی حقوق و اخلاق در زیست فناوری به همت کمیته حقوق، اخلاق و استاندارد ستاد توسعه زیست فناوری و با همکاری جمعی دیگر از انجمن‌ها و مراکز علمی ذیربط در روزهای ۲۸ و ۲۹ اردیبهشت ماه سال جاری در دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی برگزار شد. در این همایش شش نشست تخصصی با موضوعات: مهندسی ژنتیک و اخلاق زیستی، مهندسی ژنتیک و حقوق زیست فناوری، ایمنی زیستی و اخلاق زیستی و استانداردها در زیست فناوری ارائه شد. در بیانیه پایانی همایش

سخنرانی‌های آتی انجمن

نشست‌های علمی دوماهانه انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری با حضور استادان، صاحب نظران و علاقه‌مندان به مباحث اخلاق اولین سه‌شنبه ماه‌های زوج از ساعت ۲۰-۱۸ در محل خیابان ولی‌عصر، روبروی مسجد بلال صدا و سیما، خیابان مهنان، پلاک ۱۶، مرکز پژوهشی توسعه مدیریت برگزار می‌شود.

دعوت به همکاری

انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری از همکاری تمام علاقه‌مندان برای تهیه مطالب مرتبط با اخلاق برای وبگاه انجمن استقبال می‌کند. افرادی که مایل به همکاری هستند، می‌توانند مطالب خود را به نشانی پست الکترونیک انجمن: info@iranethics.ir ارسال نمایند تا پس از بررسی روی وبگاه انجمن قرار گیرد.

انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری

گزیده‌ای از یک کتاب

بهترین جلوه اخلاق خانوادگی در سیره نبوی ظهور دارد. سیره نبوی (یعنی مجموعه اصولی کلی، روشن، علمی و نابت) در عرصه زندگی خانوادگی، همچون دیگر عرصه‌ها، راه و رسمی نیکو برای بیسروی و بهترین قواعد برای دستیابی به مطلوب‌هاست. این سیره برخاسته است از قرآن کریم و آموزه‌های پیامبر اکرم (ص) و روش‌شناسی زندگی آن حضرت به عنوان برترین سرمشق برای زندگی سعادت‌مند و در امتداد وجود خاتم پیامبران، آموزه‌های دیگر معصومان و روش‌شناسی زندگی آنان. این اصول در مجموع، اصولی راهت‌ما برای تنظیم روابط خانوادگی و سلوک اعضای خانواده است.

برگرفته از کتاب: درسنامه اخلاق زندگی
مؤسسه دکتر مصطفی دلشاد بهرانی

انجمن ایرانی اخلاق در علوم و فناوری:

نشانی: میدان هفت تیر، خیابان قائم مقام فراهانی، جنب موسسه آموزشی
کشتیرانی، کوچه ششم، پلاک ۱۴، طبقه دوم
تلفن: ۸۸۸۴۳۹۵۵ شماره: ۸۸۲۴۳۴۵۳

www.iranethics.ir
E-mail: info@iranethics.ir